

Vzpomínáme na Václava Havla. Dnes by oslavil 90. narozeniny.

5.10.2026 - Martin Vacek | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

(5. 10. 2026) - Vzpomínáme na Václava Havla (1936-2011), který by právě dnes oslavil 90. narozeniny. Světově známý dramatik, esejista, disident, politik a český i československý prezident byl vždy obklopen spoustou kamarádů a přátel. Právě některým z nich jsme položili otázky, které mohou výraznou osobnost českých a československých dějin přiblížit z jiného úhlu pohledu.

MARTIN PALOUSH

signatář Charty 77, pedagog, diplomat, politik, filozof, spisovatel a radní Ústavu pro studium totalitních režimů

Pane Palouši, jako dlouholetý ředitel Knihovny Václava Havla nejspíš víte, jaké knihy měl Václav Havel ve své vlastní knihovně, potažmo jaké autory a žánr měl nejvíce v oblibě?

Pokud vím, existovaly minimálně tři takové knihovny: mamutí knihovna v bytě na nábreží, kde bydlel s rodiči a bratrem a odkud odešel do dejvického bytu U rybníčku, kde měl jednu ze svých knihoven příručních a průběžně stále doplňovaných. Důležitou pro něj byla bezpochyby i obdobná příruční knihovna na Hrádečku, jeho letním sídle. A bezpochyby měl i několik knižních skryší – se samizdatovými publikacemi, jež se za časů normalizace mohly kdykoli stát kořistí tajné policie.

S jakou frekvencí si Václav Havel vybíral knihy, které zrovna četl, nevím, ale ze své zkušenosti z rozhovorů s ním, vím, že od doby svého mládí a dospívání byl čtenářem opravdu velmi zvědavým „knihožroutem“. Četl vše od filozofie přes beletrii, historické studie po politickou literaturu. Četl aktuální produkci českých autorů-kolegů, s nimiž ho poutalo dlouholeté přátelství a s nimiž se od 60. let pravidelně stýkal (Pavel Kohout, Milan Kundera, Ludvík Vaculík, Lenka Procházková aj.). Četl i produkci Kampademie, jejíž součástí jsem byl i já. Četl díla klasiků literatury světové, prozaiky, básníky, historiky ... Měl také své vrtochy a speciality – třeba byl velkým ctitelem, a tudíž i čtenářem brněnského podivínského a třeskutě originálního filosofa Josefa Šafaříka. Suma sumárum: jeho čtenářský zájem byl opravdu široký, gargantuovský, všeobjímající.

FRANTIŠEK STÁREK ČUŇAS

signatář Charty 77, politický vězeň, vydavatel a badatel Ústavu pro studium totalitních režimů

Pane Stárku, jak se stalo, že Václav Havel objevil, propojil se s ním a bojoval za underground? V čem jste se shodli a na co jste měli odlišný pohled?

Václav Havel nám samozřejmě velice pomohl v roce 1976, když se lidi z undergroundu ocitli ve vězení. Ale myslím si, že i pro něho to byl docela přelomový rok, protože jeho teorie o nepolitické politice dostala najednou praktické potvrzení, jelikož se setkal s lidmi, kteří byli schopni svobodně žít v nesvobodné zemi. A jak on sám říkal, v tom kroužku těch disidentních spisovatelů, který byl ohraničen estébáckou ohradkou, se necítil dobře. A právě český underground mu do jisté míry pomohl z tohoto kruhu vystoupit a dostat ho na širší pole působnosti.

A v čem jsme se my dva neshodli? No, já jsem měl někdy odlišné pohledy na jeho umělecká díla, například jsem mu zkritizoval jeho hru Largo desolato. Tam jsme se vůbec neshodli a musím říct, že uměl v takových případech svoje hry, které považoval vlastně za svoje děti, tak je uměl hájit jako „vzteklej“ pes. Na druhou stranu ale musím říct, že s ním mám daleko více příjemných a veselých vzpomínek, protože jeho humor byl velice nakažlivý a naše debaty a setkání se nesly právě spíš na rovině takového lehkého humoru.

PETR PLACÁK

signatář Charty 77, spisovatel, vydavatel a historik Ústavu pro studium totalitních režimů

Pane Placáku, když vznikla Charta 77 bylo Havlovi 40 let a vám třináct. Jak vy a vaši vrstevníci jste Havla v průběhu svého dospívání v disidentském prostředí vnímali?

Samozřejmě, byla to starší generace, takže chtě nechtě jsme se vůči ní – do jisté míry – vyhraňovali. Především jsme měli legraci z toho, že Havel a spol. berou bolševika a celý ten systém moc vážně. Aspoň se nám to tak jevilo. Oceňoval jsem na něm především to, že to nebyl intelektuální nebo kulturní snob, že ke všemu (a všem) přistupoval se zájmem ne snad z nějaké slušnosti (i když to taky), ale že ho to samotného zajímalo a čerpal z toho pro svůj další intelektuální vývoj, což nebylo obvyklé. Vážil jsem si také toho, že ačkoli nebyl žádný rebel – byl to naopak člověk, dá se říci, v mnoha ohledech křehký a zranitelný, který na počátku Charty i na chvíli podlehl tlaku režimu, když se vzdal pozice mluvčího Charty 77, což si pak celý život vyčítal – svou vytrvalou slušností a stáním si za principy, kterým věřil, dostal nakonec bolševika na kolena, což je právě o to víc ocenitelné, že to dokázal tento zcela nevýbojný člověk.

Před listopadem mě naštval jenom jednou, a to, když podlehl strašení městského tajemníka KSČ Štěpána, který před demonstrací 21. srpna 1989 vyhrožoval, že pohotovostní jednotky použijí proti „výtržníkům“ zbraně, a před účastí na demonstraci varoval. Ve funkci prezidenta po listopadu mě naštval vícekrát. Ale to patřilo (patří) k věci a nijak to neumenšuje to, že jsem si ho vážil jako málokoho jiného – jako člověka i proto, co pro tuto zemi vykonal, především tedy pro její zahraničněpolitické postavení a její bezpečnostní ukotvení v západních strukturách. Což je dnes – s opětovným vzrůstem ruského imperialismu, který se nikdy nevzdal nároku na země, které „osvobodil“ – alfa a omega naší svěbytné národní existence, a což vyvažuje všechny jeho omyly.

AUTOR: MARTIN VACEK

FOTO: ÚSTR / Jindřich Mynařík (3x) a Barbora Čaňová

<https://www.ustrcr.cz/vzpominame-na-vaclava-havla-dnes-by-oslavil-90-narozeniny>